

# RISUS CUM LACRIMIS

Könyv Babják Ildikó emlékére



# ***Risus cum lacrimis***

Könyv Babják Ildikó emlékére  
(tanulmányok, baráti írások)

Szerkesztette:

P. SZABÓ Béla – ÚJVÁRI Emese

Debrecen, 2017

Kiadja:  
Debreceni Egyetem  
Állam és Jogtudományi Kara  
Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Felelős kiadó:  
Szabadfalvi József  
a doktori iskola vezetője

Lektorálta:  
Szabadfalvi József

© a szerzők, 2017

*A kézirat lezárva:  
2017. október 31.*

ISBN 978-963-473-220-4

*Borítóterv: Lícium-Art Kft.*

*Nyomdai munkálatok:  
**DELA Kft.**, Debrecen  
Felelős vezető: Ujvári Béla  
Tel.: 52/955-634*

## Tartalom

ELÖLJÁRÓ SZAVAK	11
BAJÁNHÁZY István „Bankárok” az ősi Rómában	13
BALOGH Judit 25 éves a kisebbségi jogi szabályozás Magyarországon	33
BEKE-MARTOS Judit Az amerikai szövetségi bírósági rendszer kezdeteiről	45
FREY DÓRA Eötvös József és az 1868-as nemzetiségi törvény, valamint annak alkalmazása, különös tekintettel a német kisebbség helyzetére a Dél-Dunántúlon	59
<i>Emlékek</i>	83
GEDEON Magdolna A felső-magyarországi bányászat területi igazgatásának centralizációja a 18. században	87
JAKAB Éva Örökhagyók és örökösök	99
KONCZ Ibolya Katalin A házassági vagyonyjog rendszere a polgári Magyarországon	111
MEGYERI-PÁLFFI Zoltán Műemlékek a filmvásznon: az élményszerű örökségvédelem	117
PAPP László Az idézés formái a középkori magyar perjogban	131
PETRASOVSKY Anna Elméleti kísérlet a jogegyenlőség és szabad tulajdonon alapuló jogrend megalapozására a reformkori Magyarországon	139
<i>Amire emlékezem</i>	147
SÁRY Pál Gondolatok az állami erőszakról az Újszövetség tükrében	149

	SISKA Katalin	161
	Vallási tolerancia az Oszmán Birodalomban	
	STIPTA István	177
	„Az igazságnak és a szépnek élt” - Ráth György jogtudományi munkássága	
	P. SZABÓ Béla	189
	Pozsonyi származású jogászprofesszor a felső-ausztriai rendek szolgálatában: Johann Ferdinand Behamb († ~ 1696)	
	<i>Babzsíról</i>	223
	SZABÓ ISTVÁN	227
	Az államfő alkotmányvédő funkciói a Weimari Köztársaságban	
	<i>A rövid út</i>	247
8	TAKÁCS Tibor	249
	A <i>Code civil</i> első magyarázóí: az <i>Exégèse</i> -iskola korszaka	
	ÚJVÁRI Emese	267
	Összetett eszköztár a gyámolt érdekeinek védelmében a klasszikus korban: a C. 5.75.1. tanúsága	
	VARGA Norbert	281
	A kartellszerződések választott bírósági eljárásra vonatkozó rendelkezései a polgári korban	
	<i>Levélféle</i>	293

**STIPTA István**

**„Az igazságnak és a szépek élt”  
Ráth György jogtudományi munkássága\***

Hosszú tanári pályafutásom alatt a tudományos pályát választó hallgatók számtalan típusát ismerhetem meg. Voltak közöttük komoly teljesítményt vállalók, akik minden nap tettek valamit előrehaladásuk érdekében, és ezt igyekeztek láttatni is. Olyanokkal is találkoztam, akik zajtalanul dolgoztak és a doktori időszak végén kellemes meglepetést okozva jutottak el a tudományos fokozatig. Voltak az idősebbek tanácsait követők, és voltak „renitensek”, már a pályájuk elején új utakat keresők. Volt természetesen olyan fiatal munkatársam is, akit kimozdított a tudományos pályáról a gyakorlati jogi munka, a fogyatkozó érdeklődés vagy az elvárások nehezülése. Közülük egyesek vállalták a korrekciót, néhányan a nyilvánvaló teljesítmény-hiányukat külső okokkal magyarázták.

Nagyon kevesen voltak olyanok, akiknek érvényesülését, szakmai előmenetelét személyes sorsuk hősi küzdelemmé tette. Babják Ildikó közéjük tartozott. Hatalmas lendülettel indult, sokat vállalt, de minden feladatát érdemben teljesítette. Felüdülés volt olvasni doktoranduszi beszámolóit, és a mindig időben elkészült – mindig más tárgykörből írt – tanulmányait.

Az Ókori Jogtörténet Nemzetközi Társasága (SIHDA) 2001 évi ülésén Rotterdamban hatalmas közönség előtt az előadó asztal felé közeledve a félelmét azzal nyomta el, hogy az idegen nyelvű előadásért járó öt kreditpontra gondolt. Ő mondta el, tudtuk, hogy ez az igazság, nem volt okunk kételkedni benne. Megfogadta tanácsunkat, hogy minden konferenciára más témakört kell választani, akkor is, ha ez nehezebb, mert így közelebb jut a disszertációhoz. Ezt tette, és súlyos betegsége ellenére akadálytalanul jutott túl élete legnagyobb szakmai próbatételén. Tudományos fokozatot szerzett, az értekezéséből megírt könyve széles körben ismertté vált. Tanszékvezetőként gyakran gondoltam arra, hogy Ő azon kevesek közé tartozik, aki továbbvisz valamit alkotói munkásságomból,

---

\* A tanulmány az Országos Bírósági Hivatal 2016. szeptember 16-án rendezett „Bírósági történelem és hagyományápolás” című konferenciáján elhangzott előadás szerkesztett változata.

de legalább szívesen emlékszik majd rám. Másképpen alakult. Korai halála nagy fájdalmat okozott.

Babják Ildikó emlékének tiszteletére egy kiváló jogász életéről gyűjtöttem kevésbé ismert adalékokat. Követem ezzel is kedves tanítványom módszerét: mindig valami újjal kell bővíteni ismereteinket, az állandó teljesítmény-kényszer ellenére sem szabad választott tárgykörünk már közzétett megállapításait ismételnünk.

\* ∞ \*

### *Pályakezds, jogászi karrier*

178

Ráth György egykori ítélőtáblai tanácselnök sokrétű munkásságát a magyar történeti köztudat napjainkig megőrizte. A lexikonok tömör összegzése szerint történész, művészettörténész, jogász, bíró, könyv- és műgyűjtő, mecénás és legendás adományozó volt. Fontos életrajzi elemként rögzült, hogy 1848-ban önkéntes honvéd volt, és a kiegyezés után – bírói hivatásán túl – minden idejét a művészeti közéletnek szentelte. Ő volt az Iparművészeti Múzeum főigazgatója, a Magyar Iparművészeti Társulat elnöke, *Az iparművészet könyve* című alaplmmű szerkesztője, a későbbi Ráth György Múzeum anyagának összegyűjtője. Ismeretek családi kapcsolatai, miszerint Ráth Mór könyvkiadó és Ráth Károly iparszervező bátyja, Ráth-Végh István író nagybátyja volt.<sup>1</sup>

Munkásságának művészetekkel összefüggő területéről számos tudományos feldolgozás jelent meg.<sup>2</sup> Ezzel szemben jogtudományi munkássága máig feldolgozásra vár, ide vágó tanulmányainak, szakcikkeinek és szakértői tervezeteinek pontos listája sem készült el. Pedig a korabeli magyar szellemi élet e kiemelkedő képviselője választott, tanult és gyakorolt hivatását tekintve elsősorban jogász volt, aki történelmünk osztrák időszakában már fiatalon fontos közvetítő szerepet vállalt, majd a dualizmus-kori jogalkotás és törvénykezés terén is érdemi jogfejlesztő szerepet töltött be. Tevékenységének a jogképzéssel és jogalkalmazással összefüggő rövid összegzését a továbbírás ígéretével adom közre.

<sup>1</sup> SZINNYEI József, *Magyar írók élete és munkái, 11.*, Budapest, 1906, 571–572; *Révai Nagy Lexikona, XVI.*, Budapest, 1924, 83.; *Magyar Életrajzi Lexikon, II.*, Budapest, 1981, 484.

<sup>2</sup> *Egy magyar polgár: Ráth György és munkássága*, szerk. HORVÁTH Hilda, Budapest, 2006; *A Hungarian citizen: György Ráth and his lifework*, ed. Hilda HORVÁTH, Budapest, 2006; HORVÁTH Hilda, *Egy magyar műgyűjtő és mecénás - Ráth György: Ráth Emlékszoza a Ráth György Múzeumban*, Budapest, 1998.

Ráth György 1828. május 6-án, Szegeden született. Szülei tehető Csongrád vármegyei birtokosok voltak. Az országos tekintélyű szegedi líceumban és Temesváron járt iskolába. Középiskolai éve alatt formálódott erős hazafias szemlélete, a magyar nyelv és a művészetek iránti érdeklődése. A reformkor pezsgő szellemiségének köszönhetően hamar nyitottá vált a közpolitikai kérdések iránt, már fiatal korában lelkes résztvevője volt a helyi társadalmi töltetű egyesületeknek és önképzőköröknek. A szegedi líceumban a kiváló felkészültségű piarista tanár, Horváth Cyrill igazgatósága alatt tanult. Korán kitűnt szépirodalmi dolgozataival, és lelkesen csatlakozott a magyar nyelv felkarolásának ügyéhez. Akkoriban latinul folyt az oktatás, és – egykorú feljegyzések szerint – ő volt az első, aki latin tankönyvekből tanulva magyar nyelven vizsgázott. Arra is vannak adataink, hogy a szép iránt kezdettől fogékony középiskolást Horváth Cyrill vezette be a művészetek világába. A széles látókörű tanárnak akkortájt jelent meg egy értekezése „*a tanodai műbecslésről*”, vagyis a műalkotások megértésének iskolai oktatásáról. Ráth György szemléletének formálódásában és későbbi életútjában ennek a szellemi élménynek meghatározó jelentősége volt.<sup>3</sup>

Az ifjú Ráth a családi hagyományokkal szakítva jogot tanult. Tanulmányainak befejezése után az 1847-ben összehívott utolsó rendi országgyűlésen Tomcsányi József és Temesváry István Csongrád vármegyei követek mellett országgyűlési írnokként szolgált. Később jelentős szerepet vivő kortársai gyakran választották ezt a foglalkozást; Csemegi Károly Torontál megyét szolgálta ugyanebben a minőségben. A politika és a jogi forradalom közvetlen közelében volt, igaz, nem vett részt a kortársai radikális mozgalmában. Hivatali karrierjét 1848-ban Kossuth minisztériumában kezdte, ahol pénzügyi segédfogalmazó volt. Testvéreivel együtt Kossuth lelkes híve lett, a szabadságharcban önkéntes katonai szolgálatot vállaltak.<sup>4</sup>

A függetlenségi küzdelem bukása után Szilágyi Sándorral írt, Kossuth törvényhozási tevékenységét összefoglaló – álnéven megjelent – kötetében már nyíltan megvallotta nemzeti republikanizmusát. A Ráthkay álnéven jegyzett fejezeteiben egy évvel a szabadságharc bukása után eszményítő hevülettel ecsetelte a szabadságharc vezérének történelmi szerepét. „*Ekként egy szegény ügyvéd – journalista – fellépett egy hatalmas nemzet uralkodói trónjára, mellyről – míg elfoglalva tartá –*

---

<sup>3</sup> KELECSÉNYI Gábor, *Ráth György öröksége*, Budapest, 1987, 29.

<sup>4</sup> HORVÁTH Hilda, *Ráth György az Iparművészeti Társulat élén*, *Ars Decorativa* 16(1997), 196.



*korlátlanul parancsolt a nemzetnek, mint valaha az Árpádok.*" Ő is megfogalmazta az ország közvéleményét élénken foglalkoztató kérdést: *„Naggyá, függetlenné tenni hazáját volt bevallott szándoka – vajon sírját ásta-e? A hontalan számkivetett egy idegen világrész fojtó légköre alatt gondolkozhatik róla.*"<sup>5</sup>

A magyar szabadságharc emlékének szentelte népszerűvé vált anekdota-gyűjteményét is.<sup>6</sup> A *„Hangok a' multból"* című, Lipcsében, 1851-ben szintén álnév alatt megjelent gyűjteményes munkája a forradalmi költészet kiválóbb termékeit, az 1848-as szabadságharc lelkesítő verseit gyűjtötte össze.<sup>7</sup> Cikkek sorát jelentette meg az akkori folyóiratokban, a többi között leírta egy magyar honvéd fogságát és hányattatásait a szerb Stevan Petrović Knićanin ellenséges táborában.

A neoabszolutizmus elején osztrák szolgálatba állt. A reformkori nemzedék jelentős részének nagy dilemmája volt, hogy vállalhatnak-e hivatali szolgálatot az erőszakos hatalom birtokosainál. Többségük megélhetési okból kényszerült erre; közéjük tartozott Ráth György is. Az ott élő Károly testvérét követve Bécsbe költözött, ahol előbb a császári főváros legfőbb ítélőszékének magyar osztályánál, majd 1856-tól a magyar királyi udvari kancelláriánál fogalmazói beosztásban szolgált.<sup>8</sup> Hivatali munkája mellett rövidesen megkezdődött jogtudományi karrierje is. Wenzel Gusztáv felismerte kiváló nyelvtudását és szakértelmét, és 1853-ban megbízta az ideiglenes polgári perrendtartás mellékleteként tervezett német-magyar szótár összeállításával. A könyv bevezetőjében olvasható, hogy az osztrák jogi terminológia jelentősen különbözik a magyartól, és ez a gyakorlati jogi életben nagy nehézséget okoz. Ahogyan Ráth György fogalmazott, *„miután e törvény eredetije, a német kiadás, s a magyar hivatalos kiadásban több részint egészen új, részint még ez értelemben nálunk ismeretlen jogi kifejezések fordulnak elő; de sőt ez ideig még egyetlen magyar-német törvénykezési műszótár sem létezik: nem kíméltük a fáradtságot, s nem tartottuk feleslegesnek toldalé-*

<sup>5</sup> Kossuth parlamenti élete, 1. Az országgyűlési követ, 2. A pénzügyminiszter, Közlök KARÁDFI, RÁTHKAY, Pest, 1850.

<sup>6</sup> Honvéd- és huszárélet anekdotákban, [Rathkay álnéven], Pest, 1850.

<sup>7</sup> Hangok a' multból: A' magyar nemzet' nagy napjainak emlékeül, összeszedte és kiadta két magyar honfi, Lipcse, 1851; MTA Tagajánlások, 1895, 6; OGYK Almanach 1905–1906, Budapest, 1905, 175.

<sup>8</sup> „Az igazságügyminiszter Rath Györgyöt a cs. kir. legfőbb törvényszék ideiglenes fogalmazóját minisiteri fogalmazóvá a cs. k. igazságügyminisiteriumban kinevezte.” Budapesti Hírlap, 1856. július 17., 1; OGYK Almanach 1905–1906, i. m., 175.

*kul e munkához, egy magyar-német, lehetőleg kimerítő jogi szótárt csatolni.*"<sup>9</sup>

Ráth Györgynek a korabeli hatályos jogi normák hazai megismertetésében egyre nagyobb szerep jutott. Nagy műgonddal fordította le és adta közre a birodalomban és Magyarországon 1840 óta kiadott váltó-és csődjogi rendelkezéseket. A kiadás tekintettel volt a magyar jogi terminológiára, és ahol nem volt magyar szakkifejezés, gyakorta élt a kategória-alkotással. Újszerű volt a szövegek közlés tipográfiája is. Az elmúlt 13 évben öt tárgybeli norma született, a kiadvány az érintettek köre szerint elkülönítve, egymástól jól megkülönböztethető betűtípust használt. A könyvészeti ismereteit hasznosítva a norma-gyűjtemény praktikus betűrendes tárgyjegyzéket is tartalmazott.<sup>10</sup> Hasonló szerkesztési technikával, még ebben az évben közreadta a kereskedelmi- és iparélet hatályos jogi normáinak gyűjteményét is.<sup>11</sup>

A következő években is nagy szorgalommal gyűjtötte a magyar jogalkalmazáshoz szükséges szétszórjt jogi normákat. Elkészítette a váltó- és csődtörvény teljes gyűjteményét. Mivel az előző kötet megjelenése után adták ki az új csődrendtartást, a régi és új szabályokat egybe kellett szerkeszteni. Az új csődrendtartás az *„előbb ez irányban divatozott jogelvektől tökéletesen eltér.*" Újszerű volt, hogy a kiadványhoz lábjegyzetes értelmező-kiegészítő megjegyzéseket fűzött.<sup>12</sup>

A korabeli jogalkotás és jogalkalmazás egyik legnagyobb kihívása, egyben bénító gyakorlati nehézsége az egységes jogi terminológia hiánya volt. A politikai kényszerközösség és a gazdasági szempontok egyaránt igényelték a német jogi szakkifejezések magyar megfeleltetését. Ennek első, tudományos alapú hazai kísérlete Ráth György nevéhez fűződik. E tárgyú művét Cziráky Jánosnak, a Pest kerületi cs. kir. Főtörvényszék elnökének ajánlotta. A könyv előszavában utalt arra, hogy az elmúlt években olyan jogi terminusok jelentek meg, amelyeket eddig a magyar közélet nem ismert. Megállapította azt is, hogy ebben a helyzetben a jogot kevésbé ismerő hivatalos fordítók is nehezen boldogulnak. *„Ezen*

---

<sup>9</sup> WENZEL Gusztáv, *Ideiglenes polgári perrendtartás Magyar-, Horvát-, Tótország, a Szerbvajdaság és a Temesi Bánság számára (1852. szept. 16-ról): különös tekintettel a bíróságaink tisztí eljárását illető rendeletekre, az erdélyivel (1852. máj. 3-ról) egybefoglalva*, Pest, 1853; RÁTH György, *Betűrendes útmutató magyar-német jogi szótárral*, Pest, 1853.

<sup>10</sup> RÁTH György, *Az 1853-dik évi jan. 1-je óta érvényes legújabb váltó- és csődtörvénykönyv [...] szükséges kiegészítéséül az ideigl. polg. perrendtartásnak*, IV, Pest, 1853.

<sup>11</sup> Georg RÁTH, *Gesetzbuch für Handel und Gewerbe: 1. Hälfte*, Pest, 1853.

<sup>12</sup> *Teljes váltó- és csődtörvénykönyv* [1–2. füz.], összeáll., bev. és jegyz. ell. RÁTH György, Pest, 1854<sup>2</sup>.

*fogalmaknak megfelelő új műszavak majd egyszerű fordítás, majd összeállítás és ragozás, majd végül azáltal alkottattak, hogy egyes bizonytalanabb körű és értelmű kifejezéseknek határozottabb értelem, szűkebb kör tulajdoníttatott.*" A két kötetes műszótár magyar kifejezései nem egyszerű tükörfordítások, hanem „körülírással értelmezéssel, majd felvilágosító szójárással” alkotott jogi kategóriák.<sup>13</sup> A művet az irodalomtudomány és a nyelvészet is számon tartotta. A Magyar Tudományos Akadémia 1895-i tagjelölése során Zichy Antal a műszótár szerzőjét az irodalmi osztály levelező tagfelvételére ajánlotta. Szerinte Ráth a jog irodalmában is állandó nyomokat hagyott maga után. Méltatásában külön szót a magyar-német Jogi Műszótárról, amely „akkor hézagpótló volt.”<sup>14</sup>

### *Érdemi jogfejlesztő tevékenysége*

182

Az októberi diploma után Apponyi György országbíróvá az uralkodó Magyarország igazságügyének vezetésével bízta meg. Apponyi már korábban felfigyelt Ráth „műbecslői” adottságaira, és szívesen vitte magával képtárakba, antikváriumokba, művészeti aukciókra. Adataink vannak arra, hogy vásárlásokkal is megbízta, hiszen tapasztalata szerint a kereskedők másképp szabták áraikat, ha egy tisztviselővel és nem egy gazdag főúri megrendelővel álltak szemben. Apponyi Ráth Györgyöt nevezte ki elnöki titkárává, aki udvari titkári címmel, e minőségében két utódánál is szolgálatban maradt. Jegyzője volt az országbírói értekezletnek, és alakító módon hatott az ideiglenes törvénykezési szabályok megfogalmazására.<sup>15</sup>

E minőségében készítette el legismertebb kétkötetes művét az országbírói értekezlet tanácskozásairól. A mű címében a szerzősége egyértelmű: „*Ráth György országbírói elnöki titkár, és az értekezlet jegyzője.*” A könyv bevezetőjében „*az értekezlet teljes hiteles naplóját*” ígérte. Ráth utalt az Országbírói értekezlet történelmi jelentőségére is, miszerint „*Le kellett győzni némely befolyásos körök ellenzését, melyek sajátzerű alkotmányos felfogással a megszületendő rendeleteket törvényeknek*

<sup>13</sup> RÁTH György, *Német-magyar és magyar-német műszótára az új törvényhozásnak*, Pest, 1853–1854.

<sup>14</sup> *MTA Tagajánlások I./B. alosztály 1895*, 6; Vö. VISZOTA Gyula, *Négyesy László a Magyar Tudományos Akadémiában*, Irodalomtörténet 20(1931), 185–186.

<sup>15</sup> KELECSÉNYI, i. m., 29; SZENDE Pál, *Nemzeti jog és demokratikus fejlődés (I.)*, Huszadik század (1911/1), 267.

és így csak rendes törvényhozási úton megváltoztathatóknak tekinteni kívánták. Meg kellett nyugtatni számos hazafiak aggodalmát, kik az országgyűlést csonka állapotában törvények alkotására képesnek nem tartották." Szerinte a tanácskozás legfontosabb eredménye, hogy „ismét bírunk oly törvénykezési szabályokkal, melyeknek kötelező erejét, habár azok rendes törvényhozási úton nem keletkeztek is, a legszigorúbb alkotmányos fogalmak szerint sem lehet többé kétségbe vonni.”<sup>16</sup> A Magyar Tudományos Akadémia 1895. évi tagajánlásában műve hangsúlyosan szerepelt, mint amely „megjelenésekor (1861) aktuális becsesl bírt és nagy gonddal es alaposággal összeállított munka.”<sup>17</sup> A könyvet a következő években kiegészítette („Függeléke az ideiglenes törvénykezési szabályoknak 1863-66”).

Az osztrák időszak enyhültebb periódusában számfölötti királyi táblai bíróvá neveztek ki, később a felmerülő jogi elvi kérdések előkészítésében a hétszemélyes táblánál előadóként vett részt. Ezekben az években közreműködött testvére 1848-as tárgykörű közjogi munkájának sajtó alá rendezésében.<sup>18</sup> Később másik testvérenek is támogatást nyújtott, amikor az Pápán képviselőségre pályázott.<sup>19</sup>

A kiegyezés utáni igazságügyi politika alakításában és a korabeli jogi reform-munkálatokban nem kapott érdemi szerepet. A bíróságok végleges szervezésekor a pesti királyi ítélőtábla rendes bírájává, majd 1871. január 5-én semmitőszéki bíróvá neveztek ki.<sup>20</sup> Öt év múlva ismét a budapesti királyi ítélőtáblához került, tanácselnöki megbízást kapott.<sup>21</sup> „Itt majdnem másfél évtizeden át a telekkönyvi tanácsot vezette és a judikatúrában az addig dívott szórszálhasogató eljárás helyett szabaddabb, magasabb felfogást honosított meg; továbbá kiküszöbölte az ósdi, hosszadalmas kuriális stílust. E mellett gondot fordított arra, hogy több ülésben tanácskozó szakosztályánál az elvi egyöntetűség

---

<sup>16</sup> RÁTH György, *Az országbírói értekezlet a törvénykezés tárgyában*, 1–2., Pest, 1861.

<sup>17</sup> *MTA Tagajánlások*, 1895, 7.

<sup>18</sup> RÁTH Mór, *Az 1848-iki alsóház ideiglenes rendszabályai*, Pest, 1861; Uő., *A felsőház ideiglenes rendszabályai*, Pest, 1861.

<sup>19</sup> *Ráth Károly programmbeszéde, megtartott Pápán, 1875. június 13-án*, kiad. RÁTH György [Pápa], [s.n.], Budapest, 1875.

<sup>20</sup> „Igazságügyi magyar ministerem előterjesztésére Ráth György pesti ítélő táblai bírót Curiám semmitőszéki osztályához bíróvá nevezem ki. Kelt Innsbruckban 1871. január 5-én. Ferencz József, s. k. Horvát Boldizsár, s. k.” *Budapesti Közlöny*, 1871. január 18., 1.

<sup>21</sup> „Igazságügyi magyar ministerem előterjesztésére Ráth György Curiám semmitő-széki osztályának rendes bíráját a budapesti ítélő táblához tanácselnökké nevezem ki. Kelt Bécsben, 1876. évi november hó 2-án. Ferencz József, s. k. Perczel Béla, s. k.” *Budapesti Közlöny*, 1876. november 18., 1.

*telhetőleg megóvassék. Újításai iskolát csináltak és a főbíróságok elnökeiben számos követőre találtak.”<sup>22</sup>*

Hosszú bírói pályája alatt számos törvényhozói és törvénykezési anketon vett részt. A bíróságok szervezeti átalakításának kezdetén kiállt az igazságszolgáltatási statisztika korszerűsítése mellett. Az országos magyar statisztikai tanács ülésén 1871-ben indítványt tett egy részletesebb és szakszerűbb statisztikai rendszer mellett. Utalt arra, hogy az igazságszolgáltatás megváltoztatása miatt az igazságszolgáltatási statisztika szemléletében és módszereiben is változásokra van szükség. Ajánlotta, hogy az új államügyészi hivatal közreműködésével egy – a korábnál részletesebb, és szakmailag korrektebb – igazságszolgáltatási statisztikai adatfelvételt és feldolgozást vezessenek be.<sup>23</sup>

Az ötödik magyar jogászggyűlésen, 1874-ben a közvetlen és szóbeli eljárás jogorvoslatáról tett indítványt. Mint királyi semmitőszéki bíró először abban a kérdésben nyilatkozott, hogy az első folyamodású társasbíróságok és a főtörvényszékek jogerőre nem emelkedett végítéletéi ellen megengedendő-e jogorvoslat. Szerinte az ilyen ítéletek ellen korlátlan és feltétlen fellebbezést kell biztosítani. A német birodalmi javaslattal szemben azzal érvelt, hogy nálunk alacsonyabb a jogi kultúra, nincsenek kodifikációval rendezett jogviszonyok, és hazánkban az igazságszolgáltatásban érdekelt, korrekt ügyvédi kar működik.<sup>24</sup>

A közvetlen és szóbeli eljárásban azonban figyelemmel kell lenni a „*zugírások befolyása alatt álló köznépünk rendkívüli perlekedési hajlamára*” is. Ezekben az esetekben indítványozta, hogy az első fokú bírósági végítélet ellen alapvetően a semmisségi esetekben kerülhessen sor jogorvoslatra. Ezen túl fellebbezni lehetne a másodfokú bírósághoz, ha valamelyik fél az ítéletet úgy tény, mint jogkérdések terén sérelmesnek találja. Ilyen esetekben a másodfokú bíróság felülvizsgálhatná a tényállást és új bizonyítékokat fogadhatna el. A kizárólag jogkérdésben megtámadott elsőfokú bírósági végítélet, továbbá – a semmisségi esetekre és jogkérdésekre nézve – a másodbírószági végítélet ellen a legfőbb bírósághoz intézendő felülvizsgálati kérelem esetén – amennyiben az ügyet ítélethozatalra érettnak találja, – a legfelsőbb fórum a kérelem érdemében is határozhatja.<sup>25</sup>

<sup>22</sup> *Budapesti Hírlap*, 1905. július 8. 9.; *OGYK Almanach*, i. m., 175.

<sup>23</sup> *Jogtudományi Közlöny* 6(1871), 374.

<sup>24</sup> RÁTH György, *Az ötödik magyar jogászggyűlés indítványai*, Magyar Themis. 4(1874/18), 140.

<sup>25</sup> *Magyar Themis* 4(1874/20), 155–156.

Ráth György 1876-ban megbízást kapott az új polgári perrendtartás elkészítésére.<sup>26</sup> A perújítás korlátozására vonatkozó nézetei miatt azonban heves viták kereszttüzébe került.<sup>27</sup> A szabályozási koncepciót napirendre vette a VI. magyar jogászgűlés, amelynek illetékes szakosztálya Ráth indítványát fogadta el. A kortársak komolyan támadták a tervezett megoldást. *„Hiba volt, hogy az előterjesztés új tények alapján nem akarta a perújítást megengedni, s még nagyobb hiba, hogy a kisebbség nem vitte a kérdést a teljes ülés elé. A szakosztály többsége azon nézetben volt, hogy tény bizonyítéktól elkülönítve nem fordulhat elő, ergo, hol új tény van, ott van mindig új bizonyíték, ha pedig az utóbbi nincs, akkor az előbbi, mint pusztá állítás, amúgy sem jöhet figyelembe. A tények alapján perújítást engedni tehát legalább is felesleges. Mások megint azt értették új tény alatt, a mi a követelés jogcímét megváltoztatja, vagyis a jogalapot, pl. kölcsön helyett adásvétel stb., s ez oknál fogva nem akartak új tények alapján perújítást engedni.”* Az opponensek szerint a szakosztály a második hibát akkor követte el, amikor – ugyancsak Ráth György indítványára – az újonnan felfedezett ítéleteket külön perújítási alapként nem fogadta el.

1887-ben részt vett a telekkönyvi szabályok tervezetének összeállításában. Tagja volt annak a szakértekezletnek is, amely a telekkönyvi betétek szerkezetéről rendelkező 1886. évi XXIX. tc. végrehajtási utasítását állította össze.<sup>28</sup> Az utasítás tervezetét Süteő Rudolf, a minisztériumhoz beosztott kúriai bíró dolgozta ki, és a 127 §-ból álló terjedelmes tervezet végső szövegét a miniszter által összehívott szakértekezlet állította össze. Az értekezlet Teleszky István államtitkár elnöklete alatt a következő tagokból állt: Ráth György királyi táblai tanácselnök, Kriszt János törvényszéki elnök, Fehér István pénzügyminiszteri tanácsos, Imling Kornél királyi táblai bíró, Arany László földhitel-intézeti igazgató, Czvek Kálmán törvényszéki bíró és Matuska Péter ügyvéd.

Ráth a végrehajtási novella megfogalmazásában is részt vett. A királyi táblán ő gyűjtötte össze az ítélezők véleményét és ő szerkesztette a minisztériumhoz küldött tervezetet.<sup>29</sup> A királyi tábla általa vezetett IV. polgári tanácsának elvi tartalmú döntéseit a szakirodalom nyomon követte, a *Jogtudományi Közlöny* külön lapszámában méltatta.<sup>30</sup> Ráth

---

<sup>26</sup> *Fővárosi Lapok*, 1876. november 24., 1228.

<sup>27</sup> *Jogtudományi Közlöny* 11(1876/30) 1; *Jogtudományi Közlöny* 11(1876/20.), 288.

<sup>28</sup> *Jogtudományi Közlöny* (1887/41), 326.

<sup>29</sup> *Jogtudományi Közlöny* (1888/44), 364.

<sup>30</sup> *„A kir. tábla IV. polgári tanácsának elvi megállapodásait közöljük lapunk mellékletén. A határozatok Ráth György tanácselnök vezetése mellett állapítottak meg, s most köve-*

György a bírói pályán szerzett kiváló érdemeiért 1890-ben a Szent István rend kiskeresztjét kapta.<sup>31</sup> Az uralkodó 1896-ban főrendi házi taggá nevezte ki. Ebben a minőségében 1905-ben bekövetkezett haláláig a királyi és országos közigazgatási fegyelmi bíróság tagja volt.<sup>32</sup>

### *A művészet és a jogtudomány határán*

Kiterjedt művészettörténeti munkásságának is számos jogi vonatkozása van. A napjainkig alapműként számon tartott, három kötetes iparművészeti kézikönyvet a Magyar Iparművészeti Társulat megbízásából szerkesztette. Ennek első kötetében az éremről írt 250 oldalas szaktanulmányt. E műve alapján a numizmatika első tudományos művelői között tartjuk számon. Nem véletlen, hogy a tanulmány a pénzverési jog hazai történetének alapos elemzésével zárul.<sup>33</sup> Kiválóan hasznosította jogi tudását a Magyar Nemzeti Múzeum tisztviselőinek felelősségéről szóló tervezet összeállításakor, 1889-ben.<sup>34</sup> A hagyatékából előkerült tanulmány a pesti könyvkötő-céhek státútumairól szintén alapos jogtörténeti tudást mutatott fel és közvetített.<sup>35</sup>

Tudományos és kulturális szempontból egyaránt fontos gesztus volt, hogy Ráth György értékes könyvtárát 1895-ben a Magyar Tudományos Akadémiára hagyományozta. Ez a gyűjtemény 545 magyar nyelvű, 494

---

*tik e megállapodásokat a többi tanácsok is, különösen a IV. tanácsból idő folytán alakított és ugyancsak – mint a IV. polgári tanács – telekkönyvi és ingatlanokra vonatkozó végrehajtási ügyekkel foglalkozó volt VII, most VIII-nak címzett polgári tanács. Fontosak e megállapodások azért, mert az azokban érintett kérdések legtöbbjében a II. bíróság végérvényesen határoz." Jogtudományi Közlöny (1889/35), 283.*

<sup>31</sup> „Személyem körüli magyar ministerem előterjesztése folytán: Ráth György budapesti ítélőtáblai tanácselnöknek, a bírói pályán szerzett kiváló érdemei elismeréséül, Szent István-rendem kiskeresztjét díjmentesen adományozom. Kelt Budapesten, 1890. március 15-én. Ferencz József, s. k. B. Orczy Béla, s. k." Budapesti Közlöny, 1890. március 20., 2.

<sup>32</sup> „A főrendiház szervezetének módosításáról szóló 1885. évi VII. t.-cz. 5. §-a alapján magyar ministertanácsom előterjesztésére Ráth György ítélőtáblai nyugalmazott tanácselnököt élethossziglan a főrendiház tagjává kinevezem. Kelt Bécsben, 1896. évi december hó 14-én. Ferencz József s. k. B. Bánffy s. k." Budapesti Közlöny, 1896. december 20., 1.

<sup>33</sup> RÁTH György, *Az iparművészet könyve*, 1–3., Hasonmás kiad. Szekszárd, 2002, [Eredeti kiadása: Budapest, 1902], 1.

<sup>34</sup> Ráth György királyi táblai tanácselnök javaslata a Magyar Nemzeti Múzeum tisztviselőinek felelősségét illetőleg, Budapest, 1889.

<sup>35</sup> *Pesti könyvkötőcéh-szabályok 1746-ból*, Ráth György hagyatékából közli GULYÁS Pál, Magyar Könyvszemle (1913).

idegen nyelvű, de hazai sajtó alól kikerült műből, valamint 374, magyar szerző külföldön megjelent idegen nyelven nyomtatott könyvéből áll. Ennek az adománynak 143 magyar vonatkozású ősnymtatványt köszönhetünk. A korabeli szakirodalom ezek közül 90 példányt unikumként tartott nyilván.<sup>36</sup>

A halál esetére szóló megállapodás Ráth György és Eötvös Lóránd, az MTA akkori elnöke között jött létre. Az adományozó szándéknyilatkozatában kijelentette: régi óhajtása, hogy *„az 1711 előtt nyomtatott hungarikákból álló könyvtáram, mint jelentékeny anyagi áldozattal járó, hosszú évi, fáradságos és rendszeres gyűjtés eredménye, halálom után, főbb alkatrészeiben együtt maradjon”* és mindenkor a kutatók rendelkezésére álljon. *„Minthogy pedig történetünk s irodalom-történetünk terén a Magyar Tudományos Akadémia fejt ki a legüdvösebb tevékenységet, melyet magam is csekély tehetségem szerint erővel s jóakarattal előmozdítani törekedtem: tiszteletemnek és kegyeletemnek kifejezésül könyvtáramat halálom esetére visszavonhatatlanul és örök időkre a Magyar Tudományos Akadémiának kívánom ajándékozni.”* Az akadémia közgyűlése felhatalmazta elnökét, hogy az ajándékozási szerződést írja alá. A tudós testület vállalta, hogy a Magyar Tudományos Akadémia tulajdonába átmenő könyvek külön helyiségben, *„vagy ha ez ellen bármi oknál fogva akadály forogna fenn, külön szekrényekben őrizendők, semmi szín alatt el nem idegeníthetők és csakis a Magyar Tudományos Akadémia helyiségeiben legyen szabad azokat használni.”*<sup>37</sup> A könyvek között számos jogtörténeti szempontból is hasznos munkát találhatunk.

\* ∞ \*

A kiváló jogász és a lelkiismeretes bíró a hivatásán túli tevékenységével vált országosan ismertté. Nevét törvény is őrzi, hiszen az 1907. évi XIII. tc. az Országos Ráth György Múzeum létesítéséről rendelkezett. A nemes lelkű özvegy teljesítette férje végakarátát, és hazafias ajándékkal felajánlotta az ország részére a megörökölt képző- és iparművészeti gyűjteményt. A törvény a kollekciónak a Városligeti fasor 10. alatti épületében leendő együtt-tartását rendelte el, és a ritka értékű gyűjteményt

---

<sup>36</sup> KELECSÉNYI, i. m., 31; CSAPODI Csaba, *A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának ősnymtatvány-gyűjteménye* (A MTAK kiadványai 53.), Budapest, 1967, 12–13; *Ráth György régi magyar könyvtára*, Budapest, 1905.

<sup>37</sup> *Ráth György könyvtára*, Magyar Könyvszemle (1895), 360.



az ország elidegeníthetetlen javai közé emelte. Az utókor tiszteletét Koronghi Lippich Elek 1907-ben írt sírverse tükrözi: „*Az igazságnak és a szépnek élt, Hit lakta szívét és nagy akarat, Tett és ösztönzött, szebb jövőt remélt, Minden java a nemzeté maradt.*”